

51. MORAVSKÝ PODZIM

12. 10. 2021

19.00

BESEDNÍ DŮM

Rejcha: Umění variace

Mezinárodní hudební festival Brno/Brno International Music Festival

51. MORAVSKÝ PODZIM / 51st MORAVIAN AUTUMN

1-17/10/2021

Rejcha: Umění variace

Rejcha: The Art of Variation

ÚT 12. 10. 2021 / Besední dům / 19:00

Koncert se koná ve spolupráci s festivalem Bonjour Brno.

In collaboration with Bonjour Brno festival.

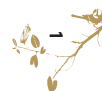
Pod záštitou J. E. Alexise Dutertrea, velvyslance Francie v České republice.

Under the auspices of H. E. Alexis Dutertre,

Ambassador of France to the Czech Republic.

af
Alliance Française
Brno

AMBASSADE
DE FRANCE
EN RÉPUBLIQUE
TCHÈQUE
*Liberté
Égalité
Fraternité*

PÁ 1. 10. 2021, Janáčkovovo divadlo, 19:00

ZAHAJOVACÍ KONCERT

J. NOVÁK Filharmonické tance
SCHWERTSIK Nachtmusiken
GLASS Symfonie č. 12 „Lodger“

Angélique Kidjo zpěv
Christian Schmitt varhany
Filharmonie Brno
dirigent Dennis Russell Davies

SO 2. 10. 2021, Bobycentrum, 19:00

HUUN-HUUR-TU & MARTYNOV & GRINDĚNKO & OPUS POSTH

MARTYNOV Děti vydry
Huun-Huur-Tu
Opus Posth Ensemble
Vladimir Martynov klavír
Tatjana Grinděnko housle a umělecké vedení

NE 3. 10. 2021, kostel sv. Jakuba, 16:00

RENASANČNÍ MOTETA

renesanční vícesborové nešpory
VICTORIA, ASOLA, CIFRA, HANDL GALLUS,
ZANGIUS, LASSO

Societas Incognitorum,
gregoriánská schola,
OctOpus Vocalis, Illegal consort,
Ensemble Versus
a instrumentalisté
řídí Eduard Tomaščík

NE 3. 10. 2021, Besední dům, 19:00

WÜRTTEMBERSKÝ KOMORNÍ ORCHESTR HEILBRONN

STRAVINSKIJ Dumbarton Oaks
PROKOFJEV Houslový koncert č. 2
SCHNITTKE Concerto grosso č. 3
PROKOFJEV Symfonie č. 1 „Klasická“

Noah Bendix-Balgley, Zohar Lerner housle
Württembergisches Kammerorchester
Heilbronn
dirigent Benjamin Reiners

ÚT 5. 10. 2021, Besední dům, 19:00

LE POÈME HARMONIQUE

Aux marches du palais, tradiční
francouzské písně 15.–19. století
Le Poème Harmonique
Vincent Dumestre umělecké vedení a teorbá

ST 6. 10. 2021, Besední dům, 19:00

JAN NOVÁK 100

J. NOVÁK Choreae vnales,
Odarum concentus, Carmina Sulamitis,
Concentus Eurydiceae, Concentus biuigis
Kristina Vaculová flétna
Lucie Hilscherová mezzosoprán
Vít Dvořáček kytara
Lucie Schinzelová klavír
Kristýna Znamenáčková klavír
Ensemble Opera Diversa
dirigentska Gabriela Tardonová

ČT 7. 10. 2021, Besední dům, 19:00

JAKUB SLÁDEK – KLAVÍRNÍ RECITÁL

MARTINŮ Sonáta pro klavír H 350
J. NOVÁK Elegantie tripudiorum
METNER Pohádky op. 51
RACHMANINOV Sonáta č. 2 b moll
Jakub Sládek klavír

PÁ 8. 10. 2021, Besední dům, 19:00

LUDICRA

RATAJ, NOTA, WAN, CARPENTER, VÖRÖŠOVÁ
Štěpán Filípek violoncello
BCO – Brno Contemporary Orchestra
dirigent Pavel Šnajdr

PÁ 8. – NE 10. 10. 2021

JOANNIS NOVAK 100

unikátní vikendový novákovský maraton

NE 10. 10. 2021, Univerzitní kino Scala, 16:30

HLUBINY DUŠE ARMÉNSKÉ HUDBY

From the Depths of the Soul –
Foray through the Musical Landscape
of Armenia, projekce dokumentárního filmu
AMIRKHANIAN Miatsoom

NE 10. 10. 2021 Besední dům, 19:00

THE NAGHASH ENSEMBLE

HODIAN Songs of Exile
The Naghash Ensemble

ÚT 12. 10. 2021, Besední dům, 19:00

REJCHA: UMĚNÍ VARIACE

REJCHA L'Art de varier op. 57
Ivan Ilić klavír

ST 13. 10. 2021, Besední dům, 19:00

IVA BITTOVÁ & KYTAROVÉ KVARTETO ALEPH

G. F. HAAS Kytarový kvartet
CAGE/SMOLKA Music for Marchel Duchamp
CHALOUPKA Kytarový kvartet č. 2 „Árie Evy“
B. LANG Monadologie XXXII – The Cold Trip, part 1
Iva Bittová zpěv
Aleph Gitarrenquartett

ČT 14. 10. 2021, Besední dům, 19:00

CELLO OCTET AMSTERDAM & MAKI NAMEKAWA

GLASS The Hours, Dracula
HOVHANESS Lousadzak
V. ZOUHAR Zvládnutá hladina
Maki Namekawa klavír
Cello Octet Amsterdam

PÁ 15. 10. 2021, Mahenovo divadlo, 19:00

KOČÁR DO VÍDNĚ

divadelní inscenace s živým orchestrem
hudba Jan Novák
jevištní adaptace Štěpán Pácl
režie Štěpán Pácl, Aminata Keita
výprava Michal Spratek
dramaturgie Barbara Gregorová
Ensemble Opera Diversa
dirigentska Gabriela Tardonová

NE 17. 10. 2021, Janáčkovovo divadlo, 19:00

ARMÉNSKÁ FILHARMONIE

MANSURJAN „... and then I was in time again“,
violový koncert
TERTERJAN Symfonie č. 3
CHACHATURJAN Symfonie č. 2 e moll
Luca Ranieri viola
Arménská filharmonie
dirigent Eduard Topčjan

NOVÝ SVĚT MORAVSKÉHO PODZIMU

NE 3. 10. 2021, Divadlo na Orlí, 14:00

KOUTEK DIVOHLÉDNÉHO HUDEBNOTVORNA

SO 9. 10. 2021, Music Lab, 21:30

NOVÁK?

ST 13. 10. 2021, Blahoslavův dům, 21:30

BRNĚNSKÁ ZRCADLA

SO 16. 10. 2021, Besední dům, 19:00

Z NOVÉHO MĚSTA

DOPROVODNÝ PROGRAM

ST 6. 10. 2021, Ústav hudební vědy FF MU,
10:00–17:00

IMMORTALITATIS CAUSA

workshop k současné situaci provozování díla
Jana Nováka

SO 9. 10. 2021, Besední dům, 15:00

MORAVSKÝ PODZIM DĚTEM

novákovský workshop

PO 11. 10. 2021, Besední dům, odpoledne

ILIČ O REJCHOVI

Ivan Ilić – přednáška o Antonínu Rejchovi

PO 11. – ST 13. 10. 2021, Ústav hudební vědy FF MU

55. MEZINÁRODNÍ HUDEBNĚVEDNÉ KOLOKVIVUM

Hudba a její paměť: péče o hudební prameny

ANTONÍN REJCHA

L'Art de varier ou 57 Variations pour le piano-forte, op. 57
(Umění variace aneb 57 variací pro klavír)

À son Altesse Royale Monseigneur le Prince
Louis Ferdinand de Prusse

Thème. Andante –

Variation 1 –
Variation 2 –
Variation 3 –
Variation 4 –
Variation 5 –
Variation 6 –
Variation 7 –
Variation 8 –
Variation 9 –
Variation 10 –
Variation 11 –
Variation 12 –
Variation 13 –
Variation 14 –
Variation 15 –
Variation 16 –
[Andante] – Allegretto –
Variation 17 –
Tempo I –
Variation 18 –
Variation 19 –
Variation 20 –
Variation 21 –
Variation 22 –
Variation 23 –
Variation 24 –
Variation 25 –
Variation 26 –
[colla destra e sinistra] –

Variation 27 –
Variation 28 –
Variation 29 –
Variation 30 –
Variation 31 –
Marche funèbre.
Un poco più lento –
Variation 32 –
Un poco allegretto –
Adagio – Allegretto –
Adagio – Allegretto –
[etc.] –
Variation 33 –
Tempo I
(Tempo maggiore) –
Variation 34 –
Variation 35 –
Variation 36 –
Variation 37 –
Variation 38 –
Variation 39 –
[colla destra e sinistra] –
Variation 40 –
Minuetto coll suo
tempo giusto –
Variation 41 –
Tempo I
(Tempo maggiore) –
Variation 42 –

Variation 43 –
[colla destra e sinistra] –
Variation 44 –
[colla destra e sinistra] –
Variation 45 –
[colla destra e sinistra] –
Variation 46 –
Andante – Allegretto –
Andante – Allegretto –
Andante – Allegretto –
Variation 47 –
Tempo I
(Tempo maggiore) –
Variation 48 –
Variation 49 –
Variation 50 –
Variation 51 –
Variation 52 –
Gavotte –
Variation 53 –
Variation 54 –
Variation 55 –
Variation 56 –
Fuga –
Variation 57 –
Presto

Antonín Rejcha, 1815
rytina Claude-Marie-François Dien

Ivan Ilić klavír / piano

I když není známo, že by **Antonín Rejcha** (1770–1836) sám kdy koncertně na klavír vystupoval, tvorba pro tento nástroj představuje velmi významný podíl v jeho skladatelském odkazu. Její rozsah by pokryl téměř čtrnáct kompaktních disků, kdybychom ji počítali kvantitativně. Věnoval se jí prakticky po celou svoji kariéru, což je samo o sobě výjimečné vzhledem k tomu, že sám jako klavírní virtuos nevystupoval, i když na klavír hrát uměl. Dle vlastních slov se učil hrát také na housle a flétnu, ta byla jeho prvním nástrojem a hrál na ni v bonnském dvorním orchestru po boku svého vrstevníka Ludwiga van Beethovena. Rejchova tvorba věnující se oběma těmto nástrojům však není zdaleka tak výjimečná a rozsáhlá jako jeho dílo klavírní. Zde se Rejcha ukazuje jako velký a odvážný inovátor, zkoušející nové postupy, hrající si s tradičními formami, aby je posunul dál.

Ne zcela tradiční byl Rejcha ostatně v celém svém životě a zaujímá výjimečné postavení i v dějinách hudby. Narodil se 26. února 1770 na Starém městě pražském v rodině pekaře pocházejícího z Czerninského panství v západočeských Chudenicích. V necelém roce mu otec zemřel, matka se znovu provdala a Antonín vyrůstal s mladšími sourozenci. V nové rodině se mu zřejmě nelíbilo natolik, že v 11 letech tajně utekl do dědečkem, ten ho záhy poslal do německého Wallersteinu za strýcem Josefem Rejchou, jenž byl uznávaným violoncellistou a skladatelem. Teprve zde se Antonínovi dostalo prvního hudebního vzdělání, učil se hrát na již zmíněné nástroje a tajně se také věnoval kompozici na příkladu mistrů Händela, Mozarta a Haydna. Jeho vzdělání doplnila francouzština díky francouzské tetě. Když měl Antonín 15 let, přestěhovala se rodina do Bonnu, kde byl jeho strýc jmenován prvním houslistou a později kapelníkem kurfiřtské kapely. Zde se Rejcha spřátelil se svým vrstevníkem Ludwigem van Beethovenem, společně hráli v kapele a později se i zapsali na tamní univerzitu. Jejich blízké přátelství, jež Rejcha komentuje ve svém životopise jako „Orestes a Pilades“, roztrhly válečné kampaně, které zničily Evropou. Beethoven se z Bonnu vydal do Vídně, Rejcha pak s příchodem francouzských vojsk odjel na naléhání umírajícího strýce do Hamburku, města s dlouholetou divadelní tradicí. Zde definitivně ukončil svoji koncertní dráhu a věnoval se již plně komponování a výuce hudby. Začal také sepsovat své novátorské myšlenky z hudební teorie, věnoval se inovacím fugy, ale také si zkusil scénickou tvorbu. Jeho komická opera *Obaldi* (1798) zaujala tamní francouzský soubor a Rejcha se s vidinou úspěchu přímo ve Francii vydal uvést operu do Paříže. Vývoj válečné situace však divadelním produkcím moc nepřál, hudebník se tak uchýlil na francouzský venkov, kde zažil dle svých slov nejkrásnější rok svého života. Jeho další kroky směřovaly do Vídně, kam jej již před lety stejně jako Beethovena pozval Haydn. Rejcha do Vídně přijel na podzim 1802, stal se společníkem stárnoucího Haydna, tlumočil jeho francouzským návštěvám, po letech se také setkal s Beethovenem. Z této doby pochází množství jeho klavírních skladeb, byla vydána jeho asi nejznámější a kompozičně velmi odvážná sbírka 36 fug a experimentoval zde také s formou variací. Kromě množství komorních skladeb pro různá obsazení měl Rejcha ve Vídni úspěch s italskou operou *Argene, regina di Granata* napsanou pro císařský dvůr. Pohyb napoleonských vojsk přiměl Rejchu odejít v roce 1808 z Vídně definitivně do Paříže, cestou tehdy poprvé od svého odchodu z Prahy navštívil rodinu v Čechách a nikdy se sem již nevrátil. Jeho pařížská kariéra z něj učinila výjimečný zjev v dějinách hudby, patří k nejúspěšnějším Čechům, kteří ve Francii působili. Za své zásluhy byl dokonce zvolen členem Akademie krásných umění, a to již jako naturalizovaný Francouz. Jeho soukromá výuka jej proslavila natolik,

L'ART DE VARIER

Téma z *L'Art de varier* © Musica Antiqua Bohemica

že byl roku 1818 jmenován profesorem na pařížské konzervatoři a jeho rukama tak prošlo množství budoucích skladatelů včetně Hectora Berlioze, Césara Francka či Charlese Gounoda, soukromě se u něj učil i třeba Ferenc Liszt. Rejchovy učebnice hudby, zabývající se melodií, harmonií, kontrapunktem, ale i uměním operního skladatele, posunuly rozsah jeho pedagogického vlivu ještě mnohem dále. Díky jejich rozšíření, a to i v německém překladu, se z nich učili hudebníci v celé Evropě, včetně například Bedřicha Smetany. Během druhého pařížského pobytu již Rejcha nebyl tak radikální ve svých hudebně-teoretických názorech, jak to můžeme sledovat z dob jeho mládí v Hamburku a ve Vídni. Tedy v době, kdy vznikl i cyklus variací *L'Art de varier* op. 57.

Cyklus *L'Art de varier* Rejcha dedikoval knížeti Louisi-Ferdinandovi Pruskému (1772–1806), talentovanému klavíristovi a skladateli, jemuž například dedikoval svůj *Klavírní koncert* č. 3 op. 37 i Beethoven. Ve svých pamětech Rejcha vzpomíná, že mu kníže nabídl post kapelníka a učitele skladby, on však preferoval nezávislost a chtěl tehdy zůstat nablízku Haydnovi, nabídku tedy odmítl. *L'Art de varier* op. 57 bylo vydáno v roce 1804 u lipského nakladatelství Breitkopf & Härtel a vzniklo zřejmě v letech 1803 až 1804. V té době se variacemi zabýval i Beethoven ve svých op. 34 a 35. Je pravděpodobné, že oba skladatelé spolu svá nová díla diskutovali. Rejchovo téma variací je dokonce v téže tónině F dur jako téma Beethovenových *Šesti variací* op. 34. Rejchovo téma je v *Andante* a sestává z dvanácti taktů prosté a zpěvné hudby ve čtyřčtvrtečním taktu, která má dvojdielnou strukturu, avšak tři fráze (A–B/A'). Úvodní díl A (do poloviny čtvrtého taktu) zazní v jednohlase a bez opakování, následuje druhý díl s repeticí. Ten začíná první frází (B) ve dvojhlase a směřuje do dominanty, následně přechází do trojhlasu a pak i čtyřhlasu, v nichž je rozšířena fráze z prvního dílu (A'). Prostými a zároveň efektními prostředky tak téma graduje v souladu s barokním kontrapunktem. Dle Rejchy je *rozmanitost duší hudby*, jak píše ve své učebnici kontrapunktu (*Traité de haute compo-*

Ivan Ilíč © Ker Xavier

sition musicale, 1824–1826). Následujících 57 variací je důkazem tohoto Rejchova názoru. Jejich rozličnost a originalita prolínající se s technickou náročností a expresivitou je zřejmá nejen v rovině kontrastu mezi jednotlivými variacemi, ale i v rámci variací samotných. Objevují se zde jak prosté a snadno hratelné variace, tak rafinovaně virtuosní. Celý cyklus je přehlídkou žánrů a kompozičních technik, jež vyžadují mistrné zvládnutí nástroje interpretem.

Srbsko-americký klavírista **IVAN ILIĆ** patří k výrazným osobnostem současné klavírní scény. Je nejen invenčním interpretem, ale také objevitelem méně hraných autorů. Ilíč studoval hudbu a matematiku na Kalifornské univerzitě v Berkeley, díky Hertzovu stipendiu pokračoval ve studiu na pařížské Conservatoire national supérieur a také na École normale de musique. Představil se na recitálech v Carnegie Hall, Wigmore Hall, v torontském Glenn Gould Studiu nebo v Americké akademii v Římě. Diváci jej mohli slyšet ale i ve Vídni, Sao Paolu, Ženevě či v Amsterdamu. Ve své umělecké kariéře prolíná koncertní činnost s psaním, spoluprací s rádií, výtvarnou tvorbou či herectvím. Důležité místo v jeho stávající produkci zauímají hudební projekty s objevným repertoárem. V roce 2012 vzbudila velmi kladné ohlasy jeho nahrávka Chopinových etud v aranžmá Leopolda Godowského pro levou ruku, prubířský kámen interpretů, na nějž si každý netroufne.

V posledních letech se intenzivně věnuje projektu zviditelnění klavírní tvorby Antónína Rejchy v rámci pětidílné série kompaktních disků *Reicha Rediscovered* pro Chandos Records, z níž vyšly již první tři. V roce 2016 bylo vydáno CD s výběrem skladeb z Rejchova převážně vídeňského období, druhé CD (2018) pak přineslo velmi ceněnou nahrávku prvního dílu Rejchova cyklu *Études dans le genre fugué*, op. 97, který vyšel v Paříži v letech 1815–1817. Ve třetím CD z řady, které je v prodeji od ledna 2021, se Ilíč vrátil k Rejchovu pojetí variací a vydal kompletní nahrávku cyklu *L'Art de varier* op. 57. Jeho barvitá interpretace Rejchových důmyslných variací sklídila zasloužený obdiv s ohledem na čistotu a jasnost hry a širokou barevnou škálu interpretace. *Sice se nejedná o první nahrávku díla, je však nejvýznamnější*, napsal časopis *International Piano*.

Jana Franková

Antonín Rejcha's piano cycle, *L'Art de varier*, Op. 57, is a touchstone for performers and also reveals the composer's inventive work with the variation form. Indeed, keyboard works constitute a very important and extensive part of Rejcha's compositional legacy (they would fill about 14 CDs), though Rejcha was never a piano virtuoso. Born in Prague, Rejcha first received musical education aged 11, at his uncle's home in Wallerstein, Germany, where he grew up after the death of his father; he learned the flute, violin and piano. Of his oeuvre, the works for the piano are the most abundant and compositionally the most distinctive. During his life that had a rich itinerary, Rejcha dedicated himself mainly to composing and teaching music, from 1818 at the Conservatoire de Paris. He taught many future composers including Hector Berlioz and Charles Gounod, and thanks to the translations of his treatises the circle of Rejcha's indirect pupils was spread far and wide throughout Europe; Bedřich Smetana was one of those who learned from these texts. For his merits, Rejcha was elected a member of the Académie des Beaux-Arts. The first native of Bohemia to be so honoured, he was the most successful of his musical compatriots in France, where he died.

Rejcha composed *L'Art de varier* while in Vienna, where he was a close associate of Joseph Haydn and had his daring, innovative fugues published. He evidently discussed his new works with Ludwig van Beethoven, a friend from his youth. Both were involved with the techniques of variation at the time – Beethoven in Opp. 34 and 35, Rejcha in Op. 57 – each in his own way, and both with the unmistakable hallmarks of their compositional styles.

Jana Franková

translated by Štěpán Kaňa

KlasikaPlus.cz

PORTÁL

O KLASICKÉ HUDBĚ

...váš vyladěný partner

AUTENTICKÉ PROHLÍDKY

- * KRÁLOVO POLE
- * PRVOREPUBLIKOVÉ BRNO S DĚTMI
- * ZA VŠÍM HLEDEJ ŽENU A DALŠÍCH 20 PROHLÍDEK

TIC BRNO ↑

GO TO BRNO

TIC BRNO, p.o. finančně podporuje
statutární město Brno.

B | R | N | O |

LOKÁLNÍ PRŮVODCI
S CITEM PRO BRNO

Více informací o prohlídkách
na www.gotobrna.cz/akcetic
a v informačních centrech
TIC BRNO.

ZÁŘÍ–LISTOPAD 2021
VSTUPNÉ
200 / 120 / 60 Kč

PODZIM V BRNĚ

BONJOUR BRNO

10/9—22/10 2021

www.bonjourbrno.cz

Festival
francouzské
kultury

Festival se koná za finanční podpory Statutárního města Brna.

**Promiň, za chvíli mám
francouzštinu.**

**Jazykové kurzy prezenčně i online
na Alliance Française Brno**

www.afbrno.cz

**Hudební
nástroje
nejen pro
klasickou
hudbu**

kytary.cz

Statutární město Brno finančně podporuje Filharmonii Brno, příspěvkovou organizaci

B | R | N | O

Filharmonii Brno a festival finančně a mediálně podporují

MINISTERSTVO
KULTURY

Česká televize

Vydala / Published by: Filharmonie Brno

Text / Text by: Jana Franková

Foto / Photos by: archiv Filharmonie Brno (není-li uvedeno jinak)

Filharmonie Brno Archive (unless otherwise stated)

Foto na obálce / Cover photo by: Ker Xavier

Grafický návrh / Design by: Studio David Geč s.r.o.

Grafická úprava, sazba, produkce / Typesetting by: Petr Tejkal Design

Náklad 80 ks / Print run: 80 copies

Redakční uzávěrka / Information correct as of: 1. října 2021 / 1 October 2021

Filharmonie Brno, příspěvková organizace / contributory organisation

MHFB Moravský podzim / BIMF Moravian Autumn

Komenského náměstí 534/8, 602 00 Brno, Česká republika / Czech Republic

lucie.snajdrova@filharmonie-brno.cz

www.filharmonie-brno.cz www.moravsky-podzim.cz

+420 539 092 801

+420 539 092 839 manažerka festivalu / festival manager

+420 539 092 811 prodej vstupenek / ticket office

Změna programu vyhrazena! / Programmes are subject to change!

Za spolupráci děkujeme

NdB

Národní
divadlo
Brno

J A M U
J A M U

Hudební fakulta

MUNI

Scala
univerzitní
kino

Děkujeme za podporu

Dopravní podnik města Brna a.s.

Hotel International Brno

KlasikaPlus.cz

Národní divadlo Brno

Český překladatel Brno

Nadace Leoše Janáčka

Alliance Française Brno

• • •
**Filharmonie
Brno Philharmonic**

www.moravsky-podzim.cz